

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณค่าร้อยละ ค่าความถี่ร้อยละ และจัดอันดับความสำคัญจากแบบสอบถามทั้ง 2 ชนิด ซึ่งแสดงไว้ในตารางในบทก่อน พบว่า

1. ความสำคัญของการประถมศึกษา

ข้อมูลจากตารางที่ 1-3 ได้ค่าเฉลี่ยค่าตอบจากคำถามปลายเปิด ร้อยละ 94.20 และค่าความถี่ร้อยละจากคำตอบปลายเปิด ที่ส่งและไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน ใ้ครูที่เต็มใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนประมาณ ร้อยละ 96 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่า ร้อยละ 94 เห็นว่าการประถมศึกษามีความสำคัญและจำเป็นแก่บุตรหลาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โยชิโองอนโค และ โนบุโอบันโค¹ (2516) และการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง เห็นความสำคัญของการประถมศึกษาสูงกว่า การวิจัย ดังกล่าวแล้วด้วย.

2. จุดมุ่งหมายและเนื้อหาของการประถมศึกษา

ในหมวดนี้มีเนื้อหากว้างขวางมากที่สุดในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลจากตารางที่ 2-3 ก, ข, ค, ง, จ, และ ฉ, ทำให้ทราบว่า คำตอบจากคำถามปลายเปิดที่ขอบเขตจำกัด คือมีค่าเฉลี่ยค่าตอบที่ค่อนข้างสูงเพียง 2 คะแนน เท่านั้น คือ ใ้ครูเรียนมีความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 66.79 และ

¹โยชิโองอนโค และ โนบุโอบันโค เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

ใหญ่เรียนสามารถประกอบอาชีพได้ ร้อยละ 62.49 ดังในตารางที่ 2-3 ณ ส่วนคำถาม
ปลายปึกมีขอบเขตกว้างขวาง และแบ่งไว้เป็นหมวดหมู่ กลุ่มตัวอย่างตอบเห็นด้วยกับคำถามใน
หมวดนี้ทุกข้อ คือ

ก. ลักษณะนิสัย ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายด้าน จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา และ
กิจกรรมสร้างนิสัยกันอื่นๆ ค่าเฉลี่ยค่าตอบทั้ง 4 ด้าน ร้อยละ 98.70

ข. ความรู้วิชาทักษะ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายด้าน ภาษาอังกฤษ และ คณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ย
ค่าตอบทั้ง 2 ด้าน ร้อยละ 98.84

ค. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายด้าน งานช่าง
งานประดิษฐ์ งานเกษตร และงานบ้าน ค่าเฉลี่ยค่าตอบทั้งหมด ร้อยละ 98.40

ง. ความรู้สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายด้าน ชีวิตในบ้าน ชุมชน
สิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ ชาวและเหตุการณ์สำคัญ ค่าเฉลี่ยค่าตอบทั้งหมด ร้อยละ 94.44

ถ้าจัดอันดับความสำคัญจากค่าตอบแบบสอบถามปลายเปิด ความรู้พื้นฐานเป็นอันดับที่ 1
ความรู้วิชาชีพเป็นอันดับที่ 2 ส่วนอันดับต่อมา มีค่าน้อยกว่าทั้ง 2 ด้านนั้นมาก ในคำถาม
ปลายปึก ใ้ค่าตอบอันดับที่ 1 คือ ความรู้ด้านทักษะ, อันดับที่ 2 ลักษณะนิสัย, อันดับที่ 3
ความรู้วิชาชีพ, อันดับที่ 4 ความรู้สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อันดับที่ 1 - 3 อาจกล่าว
ได้ว่า ไม่ต่างกันเลย เพราะค่าเฉลี่ยค่าตอบแตกต่างกันที่จุดศนิยมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การนำเอาค่าตอบจากแบบสอบถามทั้ง 2 ชนิดมาเปรียบเทียบกันตามตารางที่ 2-3 ณ
จะเห็นได้ว่ามีค่าตอบที่สอดคล้องกันน้อย เพราะค่าตอบด้านคำถามปลายเปิดมีขอบเขตจำกัด ทั้งนี้
อาจเนื่องมาจาก

1. ผู้ตอบมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินค่าน้อย
2. ผู้ตอบเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ จึงเขียนตอบได้น้อย
3. ผู้ตอบมีเวลาจำกัด เพราะต้องรีบกลับไปทำงานที่บ้าน
4. ทักษะการเขียนไม่ชอบแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบเอง

อย่างไรก็ดีจุดมุ่งหมายที่มีผู้ตอบมากในคำถามปลายเปิด ก็สอดคล้องทางอันกับความสำคัญกับคำตอบจากคำถามปลายปิด คือ วิชาพื้นฐานหรือวิชาทักษะเป็นอันดับแรก วิชาที่สำคัญรองลงมา ดังนั้น ในการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าจะยึดคำตอบจากคำถามปลายเปิดเป็นหลัก เพราะมีขอบเขตกว้างและครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการประเมินศึกษาได้มากกว่า และนำคำตอบจากคำถามปลายเปิดเป็นข้อมูลสนับสนุน

ผลการวิจัยในหมวดนี้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับคำถามทุกข้อค่อนข้างสูงมาก เฉลี่ยในแต่ละหมวดแล้วสูงกว่า ร้อยละ 94 โดยให้ความสำคัญกับ วิชาทักษะ ลักษณะนิสัย และความรู้วิชาที่เท่าเทียมกันเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความรู้สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2464 จนถึง พ.ศ. 2520 เกือบทั้งหมด ยกเว้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่มุ่งให้ผู้เรียนกระทำหรือรันทที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งการศึกษาในหมวดนี้ไม่ครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายในข้อนี้ และการศึกษาในหมวดนี้ ยังครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498, 2503 และ 2521 ทั้งหมด ยกเว้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย คือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ไม่บังคับให้เรียนวิชาภาษาต่างประเทศ แต่การศึกษาค้นคว้า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94 ยังคงต้องการให้บุตรหลานเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้วย ซึ่งอาจจะเป็นความเชื่อในการจัดการประถมศึกษาแบบเดิมอยู่ก็ได้

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในหมวดนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร อาษานาม² ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการประเมินศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2511 โดยผลการศึกษาให้เน้นวิชา คณิตศาสตร์เป็นอันดับแรก แต่ขัดแย้งกับ งานอาชีพ และงานบ้าน ที่อยู่ในอันดับที่ 10 และ 11 ซึ่งการศึกษาค้นคว้า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในวิชาที่เท่าเทียมกับวิชาทักษะ และการสร้างลักษณะนิสัย และให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนจุดมุ่งหมายการศึกษาและการประเมินศึกษา

² ประยูร อาษานาม เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

ของสหรัฐอเมริกาเน้น การศึกษาครั้งนักครอบคลุมจุดมุ่งหมายเหล่านี้คือ Educational Policies Commission³ (Kreitlow, 1954.), The Mid-Century Committee on Outcomes in Elementary Education⁴ (Faber & Shearron, 1970.) และ Farm Leaders and Teachers Plan Together⁵ (Archer, 1958.) ที่ต่างกันไปบ้างคือ จุดมุ่งหมายการศึกษาของสหรัฐอเมริกา เน้นให้เข้าใจระบบเศรษฐกิจ และการปกครองของอเมริกัน การปรับปรุงผลผลิตการเกษตรและการตลาดเกษตรกรรมรวมทั้งการอบรม เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานด้วย

3. การบริหารและการดำเนินการประถมศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3-3 ค่าตามปลายเปิด ให้ค่าตอบที่มีขอบเขตจำกัด ค่าตอบที่ตอบกันมากคือ ร้อยละ 92.89 ให้รัฐบาลจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาร่วมกับประชาชน ร้อยละ 90.20 ให้มีชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา ร้อยละ 58.33 ให้นักเรียนทุกคนเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 57.84 ให้ประชาชนร่วมกับครูจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ และจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ร้อยละ 37.01 ให้อบรมความประพฤตินักเรียนให้มากขึ้น ค่าตอบจากแบบสอบถามปลายปิด ข้อที่เห็นด้วยเป็นที่น่าพอใจตั้งแต่ ร้อยละ 84 ขึ้นไป คือ ให้รัฐบาลร่วมกับประชาชนจัดตั้งโรงเรียนและดำเนินการต่างๆ , ให้เด็กและทุกคนในหมู่บ้านได้รับประโยชน์จากโรงเรียน, ให้มีสภากาการศึกษาส่วนท้องถิ่น, นำผู้มีความรู้ในชุมชนมาเป็นประโยชน์ในการสอน,

³Kreitlow, loc.cit.

⁴Faber & Shearron, loc.cit.

⁵Archer, loc.cit.

ควรมีที่ดินงานเกษตรให้เพียงพอ, ไม่เก็บเงินค่าเล่าเรียน, ให้มีชั้นเด็กเล็ก, จัดการประถมศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น, ให้ทุกคนเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย, ให้สอนวิชาชีพและวิชาสามัญพอๆกันเพื่อให้ออกไปเรียนต่อ หรือประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังเห็นด้วยกับหลักการจัดการประถมศึกษาแบบเก่า เช่น ให้ช่วยจัดการประถมศึกษาด้วย ให้รัฐบาลจัดดำเนินการเองทั้งหมด เป็นต้น บางลักษณะที่เป็นกรดำเนินการแบบใหม่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยไม่สูงนัก คือ ให้เด็กได้เลื่อนชั้นทุกปี และสอนเพิ่มเติมผู้เรียนช้า เป็นต้น

คำตอบทั้งปลายเปิดและปลายปิด มีความสอดคล้องกันในลักษณะของการดำเนินการน้อย : เพียง 3 - 4 ลักษณะ เท่านั้น คือการจัดตั้งโรงเรียน, ให้มีชั้นเด็กเล็ก, เรียนให้จบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย, และลักษณะที่เห็นด้วยต่ำมากคือให้รัฐบาลดำเนินการเองทั้งหมด ลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกันในอันดับความสำคัญด้วย ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันมีมาก เพราะคำถามปลายเปิดมีขอบเขตกว้างขวางกว่าคำตอบแบบปลายเปิด และคำตอบจากคำถามปลายเปิดที่ต่างออกไปจากคำถามปลายปิดมีเพียง 4 - 5 ลักษณะเท่านั้น และมีผู้ตอบในลักษณะเหล่านี้ต่ำมาก ดังนั้นการสรุปผลการวิจัยในหมวดนี้จะยึดคำตอบจากคำถามปลายปิดเป็นหลัก อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสังเกตในการตอบคำถามปลายปิดที่มีคำถาม 2 ข้อ และมีลักษณะคู่กัน ให้ผู้ตอบเลือกเอาข้อใดข้อหนึ่งที่ชอบมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างบางส่วนจะตอบทั้ง 2 ข้อ คือ

1. คำถามเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนและการดำเนินการต่างๆของการประถมศึกษา ร้อยละ 92 ให้รัฐบาลจัดตั้งร่วมกับประชาชน ร้อยละ 10 ให้รัฐบาลจัดตั้งเอง ซึ่งควรจะเป็นร้อยละ 8 และ ร้อยละ 93 ให้รัฐบาลดำเนินการต่างๆร่วมกับประชาชน ร้อยละ 33 ให้รัฐบาลดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งควรจะเป็นร้อยละ 7

2. การจัดการประถมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น คำตอบเห็นด้วย ร้อยละ 89 และการจัดการประถมศึกษาให้เหมือนกันทั่วประเทศ คำตอบเห็นด้วย ร้อยละ 60 ซึ่งควรจะเป็นร้อยละ 11

3. ให้เลือกการจัดการประถมศึกษา 2 แบบ คือไม่เรียนวิชาชีพเลย เรียนเฉพาะวิชาสามัญ ทุกคนมีสิทธิ์และโอกาสที่จะสอบเข้าเรียนต่อได้ อีกแบบหนึ่งนักเรียนมีสิทธิ์และโอกาส

สอบเข้าเรียนต่อได้บางส่วน ผู้ที่จะเรียนต่อต้องเรียนวิชาสามัญให้มากและฝึกวิชาชีพตามความสนใจ ผู้ที่ไม่เรียนต่อให้ฝึกวิชาชีพมากกว่าและไม่มีสิทธิ์สอบเข้าเรียนต่อ เพราะเรียนวิชาสามัญน้อย ทั้งนี้เพราะมีเวลาเรียนจำกัด ประมาณ 6 ปี หรือ 7 ปี เท่านั้น กลุ่มตัวอย่างตอบทั้ง 2 ข้อนี้เท่ากัน คือ ให้เรียนต่อได้หมด ร้อยละ 85 และฝึกอาชีพเรียนต่อได้บางส่วน ร้อยละ 84 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างอยากให้ฝึกอาชีพในโรงเรียน และมีความรู้ที่จะเรียนต่อได้ทุกคน

การที่กลุ่มตัวอย่างตอบดังกล่าวแล้ว แสดงถึงความไม่แน่ใจในการตอบ หรือไม่เข้าใจในคำถามที่พอ หรือเป็นทัศนคติของผู้ตอบที่มักจะตอบเห็นด้วยไว้ก่อนก็ได้ ในการตอบคำถามชุดนี้ กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจะอ่านให้ฟังอย่างน้อย ข้อละ 2 ครั้งขึ้นไปพร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างให้ฟังด้วย ทุกครั้ง

การศึกษาในหมวดนี้ไม่กว้างขวางมากนัก เพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวชนบท ย่อมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร และการดำเนินการประถมศึกษาชั้นน้อย บางคนตอบคำถามแบบปลายเปิดไม่ได้ เมื่อยกตัวอย่างให้ฟังก็จะตอบตามตัวอย่างที่ยกให้ฟังเท่านั้น ผลการศึกษาในหมวดนี้จะสอดคล้องกับบางส่วนของความคิดเห็น และงานวิจัยของ เกียรติ ชัยการ⁶ (2518) การสัมมนาระดับชาติเรื่องการจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของชนบท⁷ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2513.), นีโคลัส เบนเนตต์⁸ (2517.), แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

⁶ เกียรติ ชัยการ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

⁷ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

⁸ นีโคลัส เบนเนตต์ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

หลักการปฏิรูปการศึกษา⁹ (สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518.), วรวิทย์ จินคพล¹⁰ (2519.), และ อาเหม็ดและคูล์มส์¹¹ (Ahmed & Coombs, 1975.) โดยจะสอดคล้องกันในส่วนที่เป็นหลักการดำเนินการประถมศึกษาเท่านั้น เพราะงานวิจัยและความคิดเห็นเหล่านี้ มีลักษณะกระจายกันไปคนละด้าน ครอบคลุมถึงหลักสูตร การเรียนการสอน และการจัดทำเนื้องานประถมศึกษาด้วย ลักษณะที่การศึกษาในหมวกนี้ครอบคลุมไม่ถึงเฉพาะลักษณะการจัดการประถมศึกษา คือ การปรับปรุงหลักสูตร, ให้ชาวบ้านลงทุนเอง, ไม่ต้องใช้ครู, ให้นักเรียนช่วยพัฒนาชุมชน, จัดสวัสดิการครูให้ดี, การยุบและรวมโรงเรียน, การสนับสนุนการแต่งตำรา, ให้โรงเรียนในชนบทมีเวลาเรียนมากกว่าในเมือง, และการบริหารงานบุคคล ซึ่งลักษณะที่กล่าวแล้ว บางลักษณะชาวชนบทอาจไม่เข้าใจหลักการก็ได้

4 ลักษณะของครูและการจัดการเรียนการสอน

4.1 ลักษณะของครู จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4-3 จะเห็นได้ว่า คำตอบกับลักษณะของครูจากแบบสอบถามทั้ง 2 ชนิด มีลักษณะของครูตรงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ค่อยจะสอดคล้องกันในอันที่ความสำคัญ คำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิด มักจะเน้นเฉพาะลักษณะทั่วไป เช่น ต้องมีความรู้สูง, สอนดี, อ่อนโยน รักเด็ก, และมีความประพฤติดี ลักษณะเหล่านี้ กลุ่มตัวอย่างจะตอบกันมาก ประมาณ ร้อยละ 57 - 74 ส่วนลักษณะอื่นที่มีคนตอบน้อยลงไปอีก เช่น ให้มีเมตตากฎา สุขุม มีอารมณ์ขัน ง่าย ปรับตัวได้ดี ซึ่งมีผู้ตอบประมาณ ร้อยละ 9 - 23 ส่วนคำถามปลายปิด มีรายละเอียดของลักษณะครูกว้างขวางกว่าคำตอบแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่าง

⁹สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁰วรวิทย์ จินคพล เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹¹Ahmed & Coombs, *loc.cit.*

ตอบเห็นด้วยเกือบทุกข้อ มีลักษณะด้านความรู้ของครูที่จบชั้น ม.ศ.3 และ ม.ศ.5 เพียง 2 ข้อเท่านั้น ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยเพียง ร้อยละ 31 และ 21 ข้ออื่นๆ คำตอบเห็นด้วยตั้งแต่ร้อยละ 94 ขึ้นไป คือ ครูต้องมีความรู้วิชาครู จบการศึกษาตั้งแต่ระดับ ป.กศ. จนถึงระดับปริญญาตรี, สอนดี ออกข้อสอบได้, เนาะเนาะเป็น, เล่านิทานเป็น, มีความรู้การเกษตรเบื้องต้น, มีความรู้รอบตัวกว้างขวาง, พุศศักเจนและเขียนกระดานเป็นระเบียบ, ควรมีครูที่จบวิชาชีพโดยเฉพาะสอนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วย, ในด้านบุคลิกภาพและบทบาทของครูนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ครูต้องมีใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ ใจกว้าง เสียสละ, อ่อนโยน รักเด็ก, สุขุม รอบคอบ, มีอารมณ์ขัน, ปรับตัวได้ดี, เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน, เป็นผู้นำ, ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น, นิยมหลักการประชาธิปไตย, กระตือรือร้นในการทำงานและตรงต่อเวลา, ประหยัด, มีระเบียบวินัย, ละเว้นอบายมุข, มีสุขภาพสมบูรณ์และแต่งกายเป็นระเบียบ

คำถามปลายปิดนี้ครอบคลุมคำตอบจากคำถามปลายเปิดเกือบทั้งหมด นอกจากลักษณะการปกครองเด็กที่ให้อิสระพอสมควร นอกนั้นก็เห็นด้วยเกือบทั้งหมด เพียงข้อเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ การสรุปผลการศึกษาในขั้นนี้จะมีคำตอบจากคำถามปลายเปิดเป็นหลัก และเน้นในลักษณะที่มีคำตอบจากคำถามปลายเปิดสูง คือ ครูต้องมีความรู้ปานกลางหรือความรู้สูง, สอนดี, ออกข้อสอบเป็น, พุศศักเจนและเขียนกระดานเป็นระเบียบ, นิสัยอ่อนโยน รักเด็ก, มีระเบียบวินัย ละเว้นอบายมุข, เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน, มีใจเมตตา กรุณา, สุขุม รอบคอบ, มีอารมณ์ขัน ง่าย เป็นต้น

ผลการศึกษาในขั้นนี้ สอดคล้องกับความคิดเห็นและงานวิจัยบางส่วน หรือทั้งหมด ของ สาโรช บัวศรี¹² (ไพยม วรณศิริ, 2513.), กรมการฝึกหัดครู¹³ (2515.)

¹²ไพยม วรณศิริ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹³กรมการฝึกหัดครู เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

มัทนา ปิยะมาศ¹⁴ (2511.), สุกัตรา ภัคิ์ประไพ¹⁵ (2513.), วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา¹⁶ (2518.), ระดม บุญเรือง¹⁷ (2518.), ปีเตอร์เซน¹⁸ (Petersen,
1964.) เคอร์ติน¹⁹ (Curtin, 1964.) ไรอันและคณะ²⁰ (Ryans and Others, 1970.)

งานวิจัยและความคิดเห็นเหล่านี้มีขอบเขตไม่เหมือนกันทุกฉบับ แต่ละฉบับก็เน้นกันไปคนละด้าน และ
บางฉบับมีขอบเขตที่ครอบคลุมลักษณะของครูหลายคน ลักษณะของครูที่การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมไม่ถึง
คือ ต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน, การใช้สื่อสารมวลชนช่วยสอน, จำชื่อนักเรียนได้,
เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การหรือสถาบัน, การเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เป็นต้น

4.2 ลักษณะการเรียนรู้การสอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องวิธีสอนของครูน้อย โย
สังเกตจากการตอบคำถามปลายเปิด และการสัมภาษณ์ ผู้ตอบจะตอบไม่ค่อยได้ และมักจะตอบตาม
ตัวอย่าง และคำตอบของผู้อื่น คำตอบจากคำถามปลายเปิดจึงมีขอบเขตจำกัด คือประมาณ ร้อยละ
67 ให้ความสำคัญทั้งการสอนและการสอบ ร้อยละ 41 ให้ความสำคัญกับความถูกต้องกับความประพฤติ

¹⁴มัทนา ปิยะมาศ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁵สุกัตรา ภัคิ์ประไพ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁶วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁷ระดม บุญเรือง เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹⁸Petersen, loc.cit.

¹⁹Curtin, loc.cit.

²⁰Ryans and Others, loc.cit.

ร้อยละ 9 ให้ส่งเสริมความดีของเด็ก, ร้อยละ 6 ควรแนะแนวเด็กให้มีไหวพริบทันคน, ส่วน
 คำถามปลายเปิดนี้ กลุ่มตัวอย่างตอบเห็นด้วยทั้งหมด ร้อยละ 88 ขึ้นไป คือ ให้ความสำคัญควบคู่กับ
 ความประพฤติ, ให้ความสำคัญจริง, กิจกรรมในการเรียนควรสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และ
 หลักประชาธิปไตย, ควรร่วมมือกับผู้ปกครอง, ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคนดี รู้จักคิด และแก้ปัญหาด้วย
 ตนเอง, กิจกรรมบางอย่างจัดร่วมกับชุมชนได้ บางอย่างให้ช่วยงานที่บ้านก็ได้, ยึดหยุ่นใ้ตาม
 ความสนใจของผู้เรียน, และให้กำลังใจผู้เรียนเสมอ

ลักษณะคำตอบจากแบบสอบถามทั้ง 2 ชนิด สอดคล้องกันเพียง 4 ลักษณะเท่านั้น คือ
 เน้นความประพฤติ, เน้นการปฏิบัติ ทั้งการสอนและการสอบ, ส่งเสริมการค้นคว้าเอง อย่างไรก็ตาม
 ก็คือ คำตอบจากคำถามปลายเปิดที่คำถามปลายปิดครอบคลุมไม่ถึง มีลักษณะที่น่าสนใจคือ ส่งเสริม
 ความดีของผู้เรียน, เน้นให้รักเรียนและรักงาน และ เน้นให้มีไหวพริบทันคน

การสรุปผลการศึกษาค้นคว้านี้จะยึดคำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิดทั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว
 เป็นหลัก เพราะกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องวิธีสอนน้อย ทำให้ได้คำตอบปลายเปิดอยู่ในขอบเขตที่
 จำกัดมาก

ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับความคิดและงานวิจัยของ ประทีป สยามชัย²¹ (2513.),
 การสัมมนาวิชาชีพเรื่องการจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของชนบท²² (กระทรวงศึกษา-
 ธิการ, 2513.), อิศระ บันชูต²³ (2515.), อำไพ สุจริตกุล²⁴ (2515.)

²¹ ประทีป สยามชัย เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²² กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²³ อิศระ บันชูต เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²⁴ อำไพ สุจริตกุล เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

และยังสอดคล้องกับความคิดเห็นและงานวิจัยของ สมาน แสงมะลิ²⁵ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2513.), และ วิจารณ์ปฏิรูปการศึกษา²⁶ (สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518.) การศึกษารุ่นนี้จะครอบคลุมความคิดเห็นและงานวิจัยเหล่านี้ไม่หมดในคำนี้คือ ให้เด็กในชนบทได้สัมพันธ์กับเด็กในเมืองบ้าง, การจัดคำขวัญเนื้อเรื่องที่จะสอน, การสร้างบรรยากาศในการสอน, ให้ทราบความก้าวหน้าของตนเองมากกว่าการแข่งขัน, การส่งเสริมให้หนังสืออ่านประกอบและคู่มือครูให้เพียงพอ ซึ่งลักษณะเหล่านี้ บางลักษณะกลุ่มตัวอย่างอาจไม่เข้าใจก็ได้

²⁵ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²⁶ สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.